

Els reptes de l'educació permanent de persones adultes al segle XXI

Maria F. Alorda

Tomeu Barceló

RESUM

L'educació de persones adultes ha de donar resposta a les exigències que planteja la societat del segle XXI en relació amb la necessitat de formació al llarg de la vida d'una persona. Aquest article analitza la situació del sistema d'educació de persones adultes a les Illes Balears i descriu el procés que s'ha generat per a l'elaboració d'un pla estratègic d'educació permanent de persones adultes a partir de les recomanacions de la Unió Europea per permetre a totes les persones l'adquisició de les competències necessàries per participar com a ciutadans actius en la societat de la informació i en el mercat de treball.

RESUMEN

La educación de personas adultas debe dar respuesta a las exigencias que plantea la sociedad del siglo XXI en cuanto a la necesidad de formación a lo largo de toda la vida de una persona. Este artículo analiza la situación del sistema de educación personas adultas en las Islas Baleares y describe el proceso que se ha generado para la elaboración de un plan estratégico de educación permanente de personas adultas a partir de las recomendaciones de la Unión Europea para permitir a todas las personas la adquisición de las competencias necesarias para participar como ciudadanos activos en la sociedad de la información y en el mercado de trabajo.

INTRODUCCIÓ

L'educació de persones adultes constitueix un element clau per afrontar alguns dels reptes essencials en la configuració de la ciutadania europea actual. En un context en què les creixents desigualtats entre persones i regions provoquen una desafecció de la ciutadania en relació amb uns valors d'inclusió, cooperació i solidaritat, es fa palès impulsar una Europa innovadora, més igualitària i sostenible en la qual els ciutadans participin de manera activa i democràtica en la seva construcció. La ciutadania necessita habilitats i coneixements per viure i treballar de manera saludable i productiva, més encara quan la digitalització creixent reforça l'exigència de noves destreses i competències dels treballadors, ciutadans i consumidors.

L'educació de persones adultes desenvolupa, avui per avui, una funció cada cop més significativa en el progrés dels pobles i està cridada a ser un instrument d'integració en el marc de l'aprenentatge permanent al llarg de la vida, ja que les persones ens trobam en un procés continu d'educació i de formació que s'estén al llarg del cicle vital. En un entorn canviant i complex, la implementació d'un sistema d'educació durant tota la vida en les societats europees és una de les propostes fonamentals que planteja Delors (1996) per fer front als desafiaments actuals.

Així, el Consell de la Unió Europea (2002) va establir com una prioritat de l'educació permanent la de proporcionar accés a totes les persones, independentment de l'edat, a l'educació permanent, a accions específiques adreçades a les persones més desafavorides i a les que no hagin participat en l'educació o la formació i als emigrants, com a via per facilitar-ne la integració social.

L'Estratègia Europea 2020 per a un creixement intel·ligent, sostenible i integrador es fa ressò d'aquest repte i reconeix que l'aprenentatge permanent i el desenvolupament de competències són aspectes clau per donar resposta a la crisi econòmica, l'envelliment de la població i l'àmplia estratègia econòmica i social de la Unió Europea.

En aquest sentit, l'educació de persones adultes s'ha de considerar una inversió productiva que considera tant els beneficis per a la l'individu com el millor desenvolupament de la comunitat, per la qual cosa s'ha de valorar l'aprenentatge permanent al llarg de la vida com una eina essencial per a l'ocupabilitat, la inclusió social, l'extensió de les noves tecnologies de la comunicació i la igualtat d'oportunitats.

Al conjunt de l'Estat espanyol s'advoca per un model d'educació d'adults basat en el principi d'adaptació dels currículums que s'haurà de complementar amb propostes valentes i innovadores per part de cada comunitat autònoma per fer front als nous reptes, si realment es volen afavorir actuacions que permetin millorar la formació competencial de la ciutadania en un procés continuat que garanteixi la igualtat, augmenti les possibilitats d'ocupació, fomenti la participació activa i democràtica i generi un creixement sostenible de la societat; sobretot perquè les dades d'abandonament prematur a les illes Balears són especialment preocupants.

A les illes Balears s'haurà d'implementar un Pla estratègic d'educació de persones adultes que, a partir de la situació en la qual ens trobam en aquest àmbit, estableixi els reptes, les metodologies diferenciades i les actuacions a curt termini per fer possible una resposta qualitativa al desafiament de l'aprenentatge permanent i que ajudi a caminar vers les finalitats que s'han definit.

EL SISTEMA D'EDUCACIÓ DE LES PERSONES ADULTES A LES ILLES BALEARS

La Comunitat Autònoma de les Illes Balears, amb la Llei 4/2006, de 30 de març, d'educació i formació permanents de persones adultes de les Illes Balears, disposa d'un marc de referència per regular i promocionar l'educació permanent. Així mateix, té una xarxa de Centres d'Educació de Persones Adultes (CEPA) que ofereixen itineraris formatius a la ciutadania.

Aquesta xarxa, gestionada per la Conselleria d'Educació i Universitat està formada per 18 centres distribuïts de la següent forma: 14 a Mallorca, 2 a Eivissa i 2 a Menorca, que es completen amb aules externes en nombroses localitats. La majoria d'aquests centres ocupen instal·lacions no creades expressament per a l'ensenyament de persones adultes, sinó que es troben bé en edificis que havien quedat desallotjats, bé comparteixen instal·lacions amb altres ensenyaments ordinaris, bé s'ubiquen en dependències cedides per altres administracions locals. Aquest fet és conseqüència de la posició perifèrica que el sistema d'educació de persones adultes ocupa dins el sistema educatiu i dificulta la posada en marxa de processos innovadors per esdevenir un sistema de qualitat, a més de traduir-se en una invisibilització que minva la capacitat dels centres per esdevenir instruments reals dels serveis públics per erradicar les desigualtats educatives i socials, per promoure una ciutadania activa i per dinamitzar estratègies de cohesió social.

L'oferta formativa dels centres d'educació de persones adultes comprèn tots els ensenyaments formals (ensenyaments inicials, educació secundària per a persones adultes, formació professional, pla d'acolliment lingüístic) i també alguns ensenyaments no formals i d'aprenentatge informal, com la preparació de proves d'accés, preparació de proves lliures, idiomes, etc.

A banda que no tots els Centres d'Educació de Persones Adultes (CEPA) poden oferir tota la diversitat d'ensenyaments pel nombre d'alumnat al qual atenen, la diferència més considerable és en la distribució i proporció entre aquests tipus d'ensenyaments en cada un d'ells, sobretot perquè el context sociocultural en què s'ubica el CEPA crea necessitats de formació molts diferents, especialment entre l'oferta de Palma, la Part Forana, Menorca i les Pitiüses. Aquestes diferències es fan paleses quan es compara el nombre de matrícules en els ensenyaments formals i els no formals. Així, el tant per cent d'alumnat matriculat en ensenyaments formals respecte del total de matrícula dels CEPA pot oscil·lar entre un 20% i un 80% aproximadament, i la mitjana se situa en un 56,8% (segons dades del curs 2015-16). Si se compara el nombre d'hores destinades a ensenyaments formals respecte del total d'hores de formació que ofereix cada CEPA, les diferències són semblants (uns cinquanta punts de diferència entre el que n'ofereix menys i el que n'ofereix més).

Però també s'ha de tenir en compte que una bona part d'aquesta diferència torna a venir condicionada per la diferent col·laboració de les administracions locals, ja que hi ha CEPA que poden oferir més hores gràcies a la contractació de docents que fan els ajuntaments mateixos per contribuir a completar aquesta oferta formativa, en benefici dels seus ciutadans que, per normativa de ràtios mínimes que estableix la Conselleria, s'haurien de desplaçar a municipis veïns per cursar aquests ensenyaments. En aquest sentit, cal apuntar la problemàtica de transport que pateix la població de determinades zones de les illes (especialment la Part Forana de Mallorca i Eivissa) que afecta igualment la resta d'ensenyaments no obligatoris, ja que els altres queden resolts amb el transport escolar.

Així, mentre que aproximadament un terç dels CEPA fan tota la formació formal a càrrec del professorat de la Conselleria, la resta, amb més o menys proporció, s'imparteix amb la col·laboració d'altres administracions.

L'ALUMNAT USUARI DEL SISTEMA D'EDUCACIÓ DE LES PERSONES ADULTES

El nombre de ciutadans que es matriculen a aquesta xarxa de centres ha disminuït de forma significativa, actualment és d'uns 13.700 alumnes, que es reparteixen entre els ensenyaments formals i no formals. En relació amb els ensenyaments formals l'evolució de la matrícula d'aquests últims anys és la següent:

QUADRE I. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA EN ELS ENSENYAMENTS FORMALS DELS CEPA

Curs acadèmic	Núm. d'alumnes ensenyaments formals	Total alumnes CEPA	Percentatge en relació amb els ensenyaments no formals
2014/2015	8.022	17.310	46,34%
2015/2016	7.590	17.106	44,37%

continua

Curs acadèmic	Núm. d'alumnes ensenyaments formals	Total alumnes CEPA	Percentatge en relació amb els ensenyaments no formals
2016/2017	6.807	15.891	42,84%
2017/2018	4.190	13.711	30,56%

Font: GESTIB, Conselleria d'Educació i Universitat

Als ensenyaments formals, la matrícula de la formació bàsica determinada per l'Educació Secundària Obligatòria per a Persones Adultes (ESPA) sofreix un descens motivat per la millora de l'èxit educatiu de l'ESO i per la bonança econòmica que tendeix a produir un descens global de matrícula, a causa de la incorporació de més persones al mercat laboral, tal com ja ha passat en altres moments i que també afecta els ensenyaments postobligatoris.

En relació amb aquest darrer aspecte és curiós com la situació econòmica de la comunitat autònoma afecta considerablement la matrícula de l'alumnat pel que fa als estudis que se segueixen. Així, durant la crisi va augmentar considerablement la matriculació de l'ESPA, perquè una bona part de la població autòctona que va quedar a l'atur no tenia cap tipus de titulació. En canvi, quan millora la situació econòmica i augmenten els llocs de feina, desapareix la necessitat immediata d'una titulació acadèmica, però, en canvi, com que també es produeix un augment de la població immigrant, augmenta la demanda d'ensenyaments inicials i d'acolliment lingüístic.

No deixa de ser un problema endèmic d'aquesta comunitat autònoma que es pugui accedir fàcilment al món laboral sense cap mena de titulació o qualificació professional, encara que sigui en feines precàries i, per tant, no hi ha un reconeixement social de la formació acadèmica que motivi la professionalització i la creació de talent, fet que repercuteix en un empitjorament gradual del PIB *per capita*.

Hem de destacar la gran diversitat i heterogeneïtat de l'alumnat dels centres d'adults, tot i que podríem classificar-lo en dos perfils majoritaris. D'una part, joves que reprenen els estudis després d'un o diversos anys d'haver abandonat l'institut. D'altra part, persones més grans, sense estudis, que tenen o que senten la necessitat de tenir una titulació acadèmica o de millorar la seva formació, normalment per poder progressar en el món laboral.

En els ensenyaments no formals i en els informals es produeix una alta participació de dones i de persones immigrades, especialment d'aquelles que tenen poca formació o dificultats per convalidar-la. En relació amb aquest col·lectiu s'ha de destacar la tasca social d'integració i cohesió que desenvolupen els CEPA, sobretot en l'acolliment lingüístic, però també gràcies a l'oferta no formal i als ensenyaments inicials. És en aquest sentit que cal una implicació clara d'altres administracions i entitats que treballen amb col·lectius socialment i econòmicament desafavorits.

Si s'han de destacar uns trets que caracteritzin l'alumnat són la baixa autoestima, la insatisfacció personal i una certa desmotivació per l'aprenentatge, com a resultat d'una trajectòria poc exitosa al món escolar, que sovint també sol tenir continuïtat quan s'han enfrontat al món laboral. Aquestes

actituds es tradueixen en un bloqueig que, si no es treballa, no fa més que augmentar les dificultats i barreres per a l'aprenentatge i la sensació de fracàs, de manera que s'entra en una espiral que s'autoalimenta.

La manca d'hàbits i d'estratègies d'estudi és també un denominador comú, bé sigui perquè mai els han tingut o bé perquè fa tanta estona que els abandonaren que els han de tornar a adquirir i entrenar. Aquí s'afegeix també que, a vegades, no hi ha una correspondència entre els estudis que documentalment té superats (àrees aprovades en l'expedient acadèmic) i els aprenentatges que realment té adquirits, de manera que s'ha de matricular en un nivell que difícilment podrà assumir.

Un altre aspecte comú és que a les característiques personals de l'alumnat dels CEPA s'afegeix la complexitat de la situació que acompanya la vida de la majoria dels adults per conciliar el món acadèmic amb el laboral i familiar: càrregues familiars, compaginar amb una feina a temps complet o parcial, compromisos socials... Aquest cúmul de circumstàncies provoca un alt grau d'absentisme, que moltes vegades acaba en abandonament, sobretot en els ensenyaments de major exigència i en els que preparen per presentar-se a una prova d'accés a cursos, de nivell o de titulació.

Cal tenir en compte que les illes Balears lideren amb un 26,8% l'abandonament escolar prematur. Aquest índex avalua la proporció de persones entre 18 i 24 anys que no s'han titulat en cap Formació Professional, ni en el Batxillerat, ni segueixen cap tipus de formació. Tot i que l'abandonament escolar prematur ha caigut 15 punts en 8 anys, del 42,5% de 2008 al 26,8% de l'any 2016, aquesta xifra es troba molt lluny de l'objectiu europeu per a 2020, que se situa en un 10%.

Entre 600 i 700 alumnes han titulat en ESPA els darrers cursos escolars i, si se compara amb la matrícula, suposa entorn d'un 11%. Tot i que es visualitza una tendència a l'augment (0,18%), encara no és prou significatiu.

QUADRE 2. TITULATS EN ESPA EN COMPARACIÓ AMB LA MATRÍCULA

Curs acadèmic	Núm. alumnes titulats ESPA	Núm. alumnes matriculats ESPA	Percentatge titulats en relació amb la matrícula
2014/2015	694	6.276	11,06%
2015/2016	650	5.802	11,20%
2016/2017	598	5.320	11,24%

Font: GESTIB, Conselleria d'Educació i Universitat

La tasca que desenvolupen els CEPA és cabdal, ja que poden contribuir a disminuir l'absentisme i l'abandonament escolar, tot fomentant la titulació bàsica de graduat en ESO que permet accedir als diferents itineraris formatius postobligatoris.

L'ENTORN INSTITUCIONAL DE L'EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES

En el conjunt del sistema educatiu, la xarxa de CEPA no deixa de ser un nombre reduït de centres i la matrícula total de persones adultes representa un percentatge molt baix en relació amb el nombre total d'alumnes del sistema.

La Conselleria d'Educació i Universitat històricament ha tingut persones dedicades a la coordinació de l'educació de persones adultes, però en diferents moments, com en l'actual, el fet de no comptar amb un servei específic per a aquesta tasca (ampliada amb funcions d'assessoria), no afavoreix que es visualitzi la importància que es dona a aquests ensenyaments. En qualsevol cas, és evident que la Conselleria no pot assumir tot l'abast de les prioritats de l'educació de les persones adultes, a pesar que només sigui perquè hi ha aspectes que es troben al llindar de les seves competències i perquè es veu obligada a aplicar criteris de racionalització de la despesa no només en funció de l'escassa disposició pressupostària, sinó també per la normativa estatal, que limita la contractació de funcionaris públics, especialment pel que fa a l'educació no formal i la informal. A més, la falta d'un reconeixement oficial dels ensenyaments no formals, tampoc no facilita que puguin ser assumits totalment per la Conselleria i que tinguin un valor social o laboral.

Els ajuntaments, per la seva part, demostren molt d'interès en una oferta local d'ensenyament d'adults, encara que només sigui amb una aula externa del CEPA i, per tant, faciliten la infraestructura, tot i que solen reclamar més implicació de la Conselleria, el compromís inicial de la qual és sempre el professorat d'ensenyaments inicials, inclòs l'acolliment lingüístic, i l'ESPA. El problema apareix quan la matrícula en aquests ensenyaments és molt baixa, especialment perquè des que es va fer el pas de graduat en EGB a ESO les especialitats del professorat repercuteixen en una organització més complicada (més assignatures diferents i baixa matrícula en aquelles que l'alumnat sol aprovar més a l'IES, però que s'han d'oferir igualment, si es vol que l'alumne tituli). En qualsevol cas, ha augmentat significativament el nombre de convenis amb els ajuntaments per a l'educació de persones adultes que ha passat de 7 convenis, el 2007, a 20 convenis, el 2018.

En el cas específic de Menorca, el Consell de Menorca ha exercit des de fa anys una coordinació de les necessitats municipals pel que fa a l'educació d'adults i ha contribuït també, en la mesura de les seves possibilitats, a completar les dotacions que feia la Conselleria. Així, el Consell signa un conveni amb cada un dels ajuntaments, segons el qual es negocien les aportacions de cada una de les parts, especialment pel que fa als ensenyaments informals, però també per completar els no formals. La Conselleria signa un conveni de col·laboració amb el Consell i no amb cada ajuntament, a través del qual fa l'aportació econòmica adient i té accés a la resta d'actuacions que se'n deriven. S'hauria d'analitzar si aquest model es podria adaptar a la realitat d'Eivissa a través del seu Consell, a la Part Forana de Mallorca també a través del Consell Insular i a Palma a través de l'Ajuntament.

Per tal de respondre a les necessitats dels ciutadans adults, els CEPA haurien de tenir una organització més flexible i assumir una funció integradora amb l'entorn que sovint no es potencia suficientment.

VERS UN PLA ESTRATÈGIC PER A L'EDUCACIÓ PERMANENT DE PERSONES ADULTES

Cal emprendre la tasca d'elaborar i implementar un Pla estratègic, tenint en compte, d'una part, les recomanacions de la Unió Europea i els objectius del Pla estatal d'aprenentatge al llarg de la vida i, d'altra banda, comptar amb les aportacions dels agents implicats a les Illes Balears en l'educació permanent de persones adultes que, des del coneixement de la pròpia realitat i els contextos concrets de la nostra comunitat, puguin detectar les mancances del nostre sistema de formació permanent de persones adultes i proposar accions de millora perquè l'educació de persones adultes a les Illes Balears pugui esdevenir un sistema modern que doni resposta a les demandes socials.

Es tracta, si més no, de promoure l'aprenentatge al llarg de la vida als residents a les nostres illes, com un procés continuat i inacabat, no confinat en un únic model formatiu, ni a un sol context, ni a un període exclusiu de la vida, i que suposi l'adquisició i la millora d'aprenentatges rellevants per al desenvolupament personal, social, cultural i laboral i que permeti a les persones adaptar-se als contextos dinàmics i canviants del món d'avui.

Per a l'elaboració del Pla s'han tingut en compte les aportacions fetes pels agents implicats en l'educació de persones adultes, especialment docents, equips directius, administracions, corporacions locals, entitats socials, associacions d'alumnes, universitat i tècnics especialistes en formació de persones adultes.

Així, el divendres 9 de juny de 2017 va tenir lloc al CEP de Palma Jaume Cañellas Mut una jornada de debat pedagògic i de reflexió conjunta a la qual van participar cinquanta docents de tots els centres d'educació de persones adultes de les Illes Balears. La intenció principal d'aquestes jornades era fomentar la participació i la sinergia entre els docents amb l'objectiu d'analitzar la situació en què es troba actualment l'educació de persones adultes, detectar les seves necessitats i, finalment, recollir i compartir les propostes de millora i les orientacions i els reptes de futur aportats per les persones que treballen als CEPA.

Els participants treballaren entorn de l'actualització de les finalitats de l'educació de persones adultes. Es va fer una profunda anàlisi de la realitat dels centres d'educació de persones adultes tant en el que fa referència a l'alumnat i al professorat com a la situació en què es troben els centres d'educació de persones adultes i la incidència dels contextos i l'entorn on estan ubicats.

Així mateix, es van recollir propostes estratègiques en relació amb la matrícula de l'alumnat en els ensenyaments formals i el nombre d'estudiants que els finalitzen, sobre l'oferta d'ensenyaments formals, no formals i informals, sobre l'entorn social i cultural, la exclusivitatequitat i la igualtat, en relació amb l'autonomia, l'organització i els recursos dels centres, sobre les metodologies del professorat, la competència digital i l'ús de les noves tecnologies i, finalment, sobre la coordinació i la implicació de les administracions i entitats.

El document resultant va ser revisat pels participants i publicat a la web de la Direcció General de Formació Professional i Formació del Professorat per recollir-ne aportacions, suggeriments i modificacions.

Per altra part, el divendres 17 de novembre de 2017 va tenir lloc una Jornada de debat participatiu sota el lema «*L'educació permanent centrada en les persones adultes, nous reptes, nous camins*», que tenia per finalitat compartir experiències i proposar idees i projectes per a l'elaboració d'un pla estratègic sobre l'educació de persones adultes a les Illes Balears. Hi varen prendre part més de setanta persones, entre representants de centres d'educació de persones adultes, ajuntaments, consells insulars i organismes que organitzen activitats de formació de persones adultes, així com d'entitats no governamentals i representants d'associacions d'alumnes.

Durant el transcurs de la jornada els participants varen debatre sobre sis temes que afecten l'educació de persones adultes: l'oferta dels centres d'adults, l'adaptació als perfils de la realitat social de l'alumnat, les noves metodologies d'ensenyament als centres d'adults, la dinamització comunitària i la interculturalitat, i els processos d'avaluació.

De tots aquests àmbits de treball van sorgir elements d'anàlisi de la realitat i propostes d'idees clau i d'accions concretes que s'han incorporat a la proposta del pla estratègic que ha presentat la Conselleria d'Educació i Universitat per al debat.

El Pla estratègic d'educació de persones adultes (2018-2022), elaborat amb la participació dels agents implicats, conté elements d'anàlisi de la situació actual de l'educació i la formació permanents de persones adultes, les finalitats actualitzades de l'aprenentatge permanent al llarg de la vida, els objectius que s'han d'assolir en el decurs de vigència del Pla estratègic, les accions que s'han d'emprendre, una proposta de temporalització per a l'inici de les actuacions, i els procediments i indicadors per a l'avaluació del grau de compliment del Pla estratègic.

ELS GRANS OBJECTIUS PER MILLORAR EL SISTEMA D'EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES

Avui constitueix una demanda posar a l'abast de la ciutadania una formació diversificada que ofereixi camins interconnectats per a cada moment al llarg de la vida. Es tracta que totes les persones tinguin, de veritat, les oportunitats necessàries per continuar formant-se en allò que els interressi. La necessària igualtat d'oportunitats per fer-ho possible fa imprescindible superar les barreres actuals, personals i socials, i redistribuir de manera equitativa la formació perquè compregui tothom, especialment els col·lectius més vulnerables per capacitar-los per viure en una societat del coneixement, de la tecnologia i de la globalització.

Per fer-ho possible haurem d'assumir nous objectius que implicaran un major esforç pressupostari i organitzatiu de les administracions públiques. Aquests objectius han de permetre generalitzar l'accés a la informació i a l'orientació, millorar la qualitat de la formació, fomentar la innovació, adaptar l'oferta formativa a les necessitats de la ciutadania, flexibilitzar i connectar els sistemes

formatius, incrementar el nombre de persones que participen en les activitats formatives i promoure la permanència efectiva en les distintes modalitats de formació.

La millora dels recursos i eines d'aprenentatge, especialment els tecnològics, també constitueix un element fonamental de millora de la qualitat, que ha de permetre tant la cooperació com l'atenció individualitzada i, al mateix temps, la promoció d'un ensenyament adaptat a les noves realitats del progrés econòmic i social.

Així, la proposta de Pla estratègic defineix nou objectius fonamentals, cadascun dels quals incorpora un conjunt d'actuacions i mesures concretes que hauran de comptar amb el consens de tots els agents implicats. Els objectius que es plantegen són els següents:

- Generalitzar l'accés a la informació, l'orientació i l'assessorament per promoure un augment de la matrícula als centres de persones adultes que contribueixi a l'èxit educatiu. Per això es proposa dissenyar un portal web que contingui tota l'oferta formativa i que faciliti la informació, impulsar els punts d'orientació acadèmica i professional, implementar beques i ajuts econòmics vinculats a l'èxit educatiu, organitzar activitats de promoció i publicitat de l'oferta oferta, entre d'altres actuacions.
- Introduir mesures per disminuir l'abandonament escolar. En aquest sentit caldrà reformar la normativa en relació amb l'assistència, establir la figura de tutors de referència en tot el procés formatiu d'un alumne, promoure l'atenció a l'alumnat amb càrregues familiars amb mesures de conciliació, millorar l'estructura de convalidacions i equivalències, adoptar mesures de flexibilització horària i promoure la formació a distància, entre d'altres mesures.
- Replantejar l'oferta formativa dels centres d'educació de persones adultes per respondre a les expectatives de la població adulta i de la societat. Serà necessari potenciar l'oferta dels ensenyaments formals i ampliar els ensenyaments no formals, a més d'organitzar mòduls de formació per a la incorporació laboral, elaborar nous currículums amb caràcter més competencial i implementar noves metodologies globalitzadores de l'aprenentatge i l'ús de les tecnologies de la comunicació i la informació.
- Posar en valor la vocació social i educativa dels centres d'educació de persones adultes per contribuir a la inclusió, l'equitat i la igualtat d'oportunitats. Així, s'haurà de potenciar la participació activa dels centres d'educació de persones adultes en activitats socioculturals i de dinamització comunitària, elaborar plans específics d'acolliment i inserció per a l'alumnat immigrant, incloure activitats de desenvolupament competencial i d'assessorament i millorar la dotació de personal per atendre la diversitat.
- Promoure una millora de les instal·lacions i dels recursos dels centres d'educació de persones adultes per adaptar-los al nou model. Cal elaborar un pla de millora de les instal·lacions per adequar els espais al nou sistema de formació i adaptar el mobiliari, dotar els centres d'educació d'adults amb més connectivitat i de més recursos tecnològics, així com incrementar el nombre de personal docent i no docent per atendre les noves demandes.

- Adequar la formació del professorat per introduir metodologies innovadores més adaptades al procés d'aprenentatge de les persones adultes. El pla estratègic conté propostes per millorar el programa de formació inicial per al professorat, implementar formació en els centres d'adults, promoure la formació en competència digital del professorat, així com en lideratge pedagògic, noves metodologies i en facilitació i acompanyament de l'alumnat, entre d'altres línies formatives. També proposa activitats d'intercanvi d'experiències i de socialització dels recursos disponibles.

- Reconèixer la singularitat de l'educació de les persones adultes. La constitució del Consell d'Educació i la Formació Permanent de Persones Adultes com a òrgan de participació i cooperació, el foment del lideratge pedagògic dels equips directius, la possibilitat de programes formatius de postgrau en matèria d'educació de persones adultes, l'especialització d'una part de la inspecció educativa en aquesta matèria i la creació d'una estructura administrativa de coordinació i gestió són aspectes essencials per impulsar l'educació permanent de persones adultes.

- Millorar la coordinació i la implicació de les diferents administracions i entitats que poden contribuir a la formació de persones adultes. Seria important elaborar entre les administracions implicades un pla territorial d'acció per a l'acolliment i l'acció comunitària en el marc d'un acord social que valori la titulació en les contractacions laborals, promoure les associacions d'alumnes i les seves activitats, establir mecanismes de coordinació entre els centres d'educació de persones adultes i d'altres centres, així com la relació amb entitats econòmiques, socials i cíviques per incloure tot l'entramat social necessari com a agents de l'educació de persones adultes.

- Establir una avaluació específica del sistema de formació de persones adultes. L'elaboració i aplicació d'eines d'avaluació específiques per a l'educació permanent que incloguin la valoració de les infraestructures, els recursos disponibles, els processos i els resultats constitueixen un element clau per a la millora del sistema que s'ha de complementar amb l'adopció de mesures per permetre avaluacions més competencials i per fer anàlisi acurades de l'absentisme i de l'èxit amb indicadors que permetin detectar millor la causalitat d'aquests fenòmens i adoptar les accions correctores que se'n derivin.

CONCLUSIÓ

L'aprenentatge no acaba en una etapa concreta, sinó que s'ha d'estendre al llarg de la vida i ha de garantir el perfeccionament personal i la constant incorporació de nous sabers a les competències personals i professionals. L'educació de persones adultes es planteja, doncs, com una font d'aquest perfeccionament continu i ha d'apostar per una educació integral de la persona que fomenti el treball en equip i el reconeixement de distints àmbits d'aprenentatges que han d'incloure tant els ensenyaments formals com els no formals.

Les persones ens enfrontam a noves situacions plenes de complexitat, a nous contextos de convivència intergeneracional i multicultural que ens criden a fomentar amb valentia mesures per garantir el respecte a la dignitat de les persones i la cooperació entre individus diferents.

Aquests reptes ens presenten un desafiament important: contribuir a la construcció d'un benestar comú, solidari i compartit, a fi de combatre les desigualtats. L'educació al llarg de la vida està cridada a desenvolupar una funció principal a l'hora de fer front a aquest desafiament.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Consejo de la Unión Europea (2002). *Resolución del Consejo de la Unión Europea de 27 de Junio de 2002 sobre la educación permanente.* A *Diario Oficial de las Comunidades Europeas* (2002/c 163/01).

Delors, J. (coord.) (1996). *La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la educación para el siglo XXI.* Madrid: Santillana / UNESCO.